

Битва під Конотопом, здавалося б, могла вирішити війну на користь України. Але Виговський не зміг скористатися зі своєї перемоги.

У березні 1664 року в Корсуні колишнього гетьмана було схоплено і без суду та слідства, не зважаючи на статус сенатора, розстріляно.

ВИБОРИ ГЕТЬМАНА САМОЙЛОВИЧА

Лисий І., кореспондент газети «Конотопський край»

У багатому на події XVII ст. неможливо оминати увагою вибори гетьмана Івана Самойловича. Вони відбулися у 1672 р. в Козацькій Діброві, на території сучасного села Козацьке Конотопського району.

Попередник Самойловича Дем'ян Многогрішний походив із бідних козаків, був простою малоосвіченою людиною. За походження, а також за те, що гетьман відверто висловлював своє негативне ставлення до московської політики в Україні, його дуже не любила старшина. Вночі 13 березня 1672 р. група старшин заарештувала Многогрішного. Його звинуватили у зраді й намірах перейти під владу Туреччини. Після тортур гетьмана разом із сім'єю та найближчими соратниками було вислано до Сибіру. Шлях опального гетьмана пролягав через Конотоп, звідки його повезли в Путивль і далі в столицю [2;50].

3 травня до Москви приїхав чернігівський полковник Іван Лисенко й привіз грамоту, у якій сповіщалось, що старшина хоче вибрати нового гетьмана. У грамоті також було прохання, щоб гетьманові остаточно було заборонено зноситися з чужоземними державами, щоб майбутній гетьман не смів карати козаків і селян інакше, як за присудом військового суду, щоб на раді, де мали обирати гетьмана, не було козацької черні і щоб цар надіслав війська для охорони порядку на виборах [4;85]. Цар відповів грамотою, у якій “склонял малороссиян к должному послушанию и верноподданству” [1;138], а потім направив у Конотоп делегацію для виборів нового гетьмана. До її складу входили: боярин, воєвода і намісник білгородський, князь Г.Г.Ромодановський, думний дворянин і намісник мединський І. І. Ржевський, а також дяк А. Ташликов. Серед дослідників немає єдиної думки щодо вибору місця ради. Український історик Д.Дорошенко

зазначає, що місце ради обрав цар [4;585], а російський історик С.Соловйов пише, що в грамоті, яку привіз Лисенко в Москву, було вказано, що старшина постановила “быть раде в Конотопе” [6;441]. 15 червня 1672 р. московська делегація прибула на Конотопщину. У трьох верстах від Козацької Діброви їх зустріли представники козацької старшини і заявили, що довкола Конотопа більш як на 10 верст потравлена кінська паша, тому вони просять перенести раду в Козацьку Діброву.

Д.Бантиш-Каменський зазначає, що ініціатива перенести раду в Козацьку Діброву належала чернігівському архієпископу Лазарю Барановичу [2;138]. Але здається, головним у зміні місця ради було те, що Конотоп був тоді в межах володінь гетьмана, а Козацька Діброва розташована на українсько-московському кордоні і вважалась московською територією [4;86].

16 червня у наметі Ромодановського відбулася рада. Брала участь у ній лише старшини. Був затверджений черговий договір, який увійшов у історію під назвою Конотопських статей. Вони склались із 10 пунктів і майже повторювали Глухівські статті 1669 р., доповнивши їх деякими додатками про обмеження гетьманської влади і про скасування “компанійських полків”, на які міг опертися гетьман [4;36]. Серед козацьких старшин, які підписали статті, були й наші земляки - конотопський сотник Іван Жданенко і корибутівський сотник Яцько Дряпіка [5;107]. Наступного дня відбулись вибори гетьмана. На них були присутні й духовні особи - архієпископ чернігівський Л. Баранович і архімандрит Новгород-Сіверського монастиря М. Лежайський. Для порядку й охорони з Батурина було викликано загін стрільців під командуванням Г. Неєлова. Лівобережне козацтво представляли генеральні старшини, полковники, полкові старшини, військові (значкові) товариші, отамани міст і сіл. Рядове козацтво й поспільство про раду не було оповіщене й тому не змогло туди потрапити.

На початку ради Ромодановський зачитав царську грамоту, яка дозволяла вибори гетьмана на умовах Глухівських статей 1669 р. Архієпископ Лазар Баранович прочитав молитву й освятив великі збори. Присутні висунули й підтримали одного кандидата на гетьманство - генерального суддю Івана Самойловича. Переяславський полковник Дмитрашко Райча та київський полковник Костянтин Солонина підхопили його під руки і поставили на стіл. Генеральний обозний Петро Забіла підніс Самойловичу булаву. Інші полковники покрили його прапором та огорнули бунчуком. Розчулений високим довір'ям старшин, Іван Самойлович виступив з короткою промовою, зверненою

до учасників ради: “Я гетьманського уряду не бажаю, але ви за царським указом і за нашим військовим правом і вольностями мене обрали і мені вже неможливо відмовлятися і не приймати...булави й прапора. Тільки я вам ось що оголошую: бути нам у підданстві великого государя з усім військом Запорозьким. Я буду служити... віддано, без будь-яких хитань і зради й ніколи не побажаю вчинити те, що вчиняли попередні гетьмани. І ви, будучи зі мною, служіть віддано, без будь-якого сумніву, ніяким сварливим словам і спокусам не вірте, а тримайте все за договірними статтями міцно й постійно”. Івану Самойловичу на цю промову за себе і за всіх учасників ради відповів генеральний обозний Петро Забіла: “Усі ми готові служити великому государю у вічному підданстві; на тому прийми від нас прапор, булаву і бунчук і стань над нами гетьманом” [3;353].

Тут же на раді в Козацькій Діброві було обрано кількох генеральних старшин: генеральним суддею – П.Животовського, генеральними осавулами – І.Лисенка й Л.Черняка, генеральним писарем – С.Прокоповича, генеральним хорунжим – Г.Коровченка, генеральним бунчужним – Л.Полуботка. Стародубським полковником став знову П.Рославець, а С.Остренко отримав посаду гадяцького полковника. Відслужили молебень, а потім на чиновній книзі перед хрестом і євангелієм привели до присяги гетьмана і новообраних старшин. Крім того, гетьману, генеральним старшинам і полковникам Ромодановський вручив царські подарунки - соболі, атласи і кармазинні камки на одяг. Нагороди соболями отримали також нижчі старшини - полкові осавули й писарі, канцеляристи та духовні особи.

Новий гетьман був сином священика з Правобережжя, який переселився на Лівий берег. Через те Іван Самойлович одержав прізвище “попович”. Він отримав чудову освіту - закінчив Києво-Могилянську академію й був досить розумною людиною. Самойлович служив при Брюховецькому, а на Глухівській раді був обраний генеральним суддею. Новий гетьман настоював на об'єднанні України “під одним регіментом” [4;86]. З того часу минуло більше трьох століть, але для Конотопщини події в Козацькій Діброві назавжди залишаться в історії.

1. Бантыш-Каменский Д. История Малой России. – Ч. 2. – М., 1830.
2. Борисенко В. Дем'ян Многогрішний // Київська старовина, –1992, – №4.
3. Володарі гетьманської булави. – К., 1994.
4. Дорошенко Д. Нариси історії України. – Мюнхен, 1966.

5. Величко С. Летопись событий в Юго-Западной России. – Т. 2. – М., 1851.

6. Соловьев С. История России с древнейших времен. – Кн. 6. – Т. 11. – М., 1961.

ВЕРБАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ІНДИВІДУАЛІЗМУ В СУЧАСНІЙ РОСІЙСЬКІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ

Гайдук А., студентка, Барбара Н. В., викладач КІ СумДУ

Відмінності в способі сприйняття світу, унікальні риси тієї чи іншої нації чіткіше простежуються при розгляді цих особливостей носіями іншої ментальності. Узагалі, «як можна достатньою мірою пізнати характер однієї нації, не вивчивши одночасно й інші, які перебувають із нею у тісному зв'язку, контрастні відмінності яких, з одного боку, власне й сформулювали цей характер, а з іншого боку, єдино й дозволяють повністю його зрозуміти?» [1:319].

Практично всі дослідники української ментальності, в т.ч. Д. Донцов, В. Жадько, Р. Додонов, Т. Яшук, Н. Михайловська, відзначають у якості характерологічної риси українців індивідуалізм, витоки якого вбачають у повазі особистості людини, гідності й свободи іншого, культивуванні активної життєвої позиції, самозвеличенні, незалежності, протесту проти тиранії. М. Костомаров, В. Винниченко зазначали, що індивідуалізм українця часто набуває форми егоцентризму й виявляється у схильності до розбрату, прагненні до особистісної свободи з відсутністю організації. «Ця риса є небезпечною для побудови державності» [2:10].

Тлумачні словники трактують індивідуалізм як «прагнення до вираження власної особистості, індивідуальності у протиставленні себе колективу» [3:202]. На основі здійсненого аналізу текстів російських газет ми відзначили наступні прийоми й способи репрезентації українського індивідуалізму.

1 Використання українських лексем:

-«*Не підманули*» [Собеседник, № 21/2007]. Широко відоме з народної пісні «*підманула*» не потребує перекладу для російського читача, створює колорит, дозволяє підкреслити передбачуваність індивідуалізму, традиційну амбіційність українських політиків;

-«*Имей в виду: черевичками не отделаешься!*» (напис на шаржі, де відомий політик зображений верхи на чорті, з приводу висловлювання